فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۲۹، شماره اول، بهار ۱۳۹۳، شماره پیاپی ۱۱۲

کرامت ا... زیاری، استاد دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران
سید نعمت الله رشیدی فرد، کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری و مدرس دانشگاه آزاد اسلامی دهدشت
صادق بشارتی فر، مربی، عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهدشت

K. Ziari
N. Rashidifard
S. Besharatifar

E-mail:zayyari@ut.ac.ir

شماره مقاله: ۹٤٤ **صص: ۱٤٤-۱۲۳**
وصول: ۹۱/۱۰/۱ **پذیرش: ۹۲/۸/۲**

بررسی نقش مدیریت شورایی در دگرگونی ساختار شهر؛ نمونه موردی: شهر دهدشت

چکیده

شوراها از ابزار جامعه مدنی هستند که پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، با عنایت به تاکیدات *قرآن کریم* و سیره معصومان و نیز با توجه به ضرورت اجرای سیستم عدم تمرکز و وجود سازمان های محلی، تشکیل آنها مورد توجه واقع شد و با اختصاص چند اصل از قانون اساسی، پس از چند سال وقفه در سال ۱۳۷۷ انتخابات اولین دوره شوراهای اسلامی در سراسر کشور برگزار گردید. شوراها با توجه به مفاد قانون اساسی و قوانین عادی از سه رسالت تصمیم‌گیری، نظارت، مشورت و همکاری برخوردارند و در این راستا، بررسی عملکرد و تعیین میزان موفقیت شورا ضروری است تا نقاط قوت و ضعف آنها مشخص شود. این پژوهش به صورت اسنادی و پیمایشی است که با طرح سؤال‌هایی ضمن نظر سنجی از شهروندان، با بررسی مصوبات دوره‌های اول، دوم و سوم شورای اسلامی و فعالیت کمیسیون های شورا به بررسی عملکرد شورای اسلامی شهر دهدشت می‌پردازد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد علی رغم بحران های اولیه ناشی از شکل گیری شورا به عنوان نهاد تاثیرگذار در مدیریت شهری، شورای شهر دهدشت از عملکرد قابل قبولی در دوره-های بعد برخوردار بوده است. تأثیر شورا بر دگرگونی ساختار شهر، با نقاط ضعفی همراه بود (مسائلی مانند نوپا بودن شورای شهر، عدم اشراف به قوت‌ها و ضعف‌های شهر و عدم استفاده از نظر صاحبنظران و کارشناسان، عدم همکاری سایر سازمان های مؤثر در مدیریت شهر)، ولی به مرور زمان و با تثبیت جایگاه، شاهد تاثیری مثبت در ساختار شهر دهدشت هستیم.

واژه‌های کلیدی: مدیریت شهری، شوراها، توسعه شهری، دهدشت

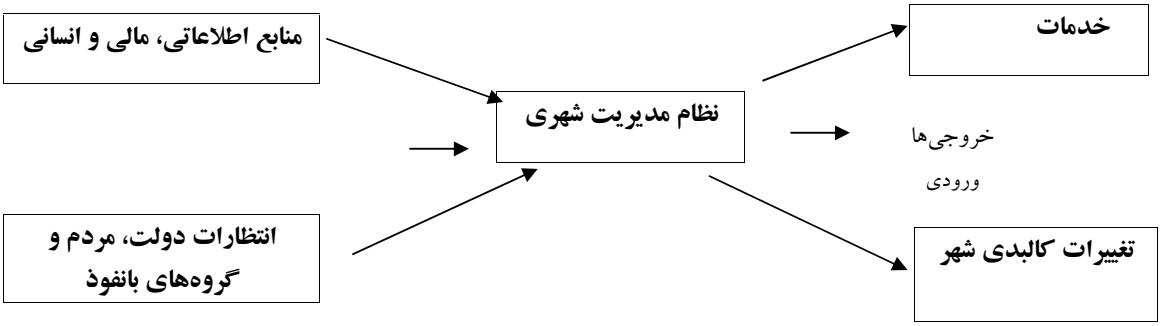
مقدمه

یکی از جلوه‌های انقلاب صنعتی در جهان، رشد پدیده‌های شهرنشینی و شهرگرایی بوده است که پیرو آن سبب مشکلات خاص زندگی شهری شده است. نظام شورایی در ایران از قدمتی دیرینه برخوردار است، ولی شروع اندیشه ایجاد نهادهای رسمی برای مشارکت مردم در امور اجرایی محل سکونت آنان، همچون سایر نهادهای جدید سیاسی و حکومتی به جریان‌هایی که به انقلاب مشروطه منتهی شده، باز می‌گردد (مقیمی،۱۳۸۳: ۵۴). در کشور ایران نیز با روش-

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

های نوین مدیریتی و غیرمتمرکزی که پس از جنگ تحمیلی اجرایی شده و همچنین، با شکل‌گیری شوراهای اسلامی که نخستین تجربه خود را پس از انقلاب اسلامی پشت سر می گذارند، موضوع مدیریت شهری و نقش شوراها در امور شهری و در رأس بحث‌ها و گفتارهای سیاسی و اجتماعی قرار گرفته است(بشارتی فر، ۱۳۸۳: ۷) که راه نجات جامعه شهری در حل مشکلات اقتصادی و اجتماعی شهروندان در اداره هر چه بهتر امور شهر بیشتر نمایان و احساس می‌گردد. در واقع، فراهم ساختن زمینه ارتقای سطح کمی و کیفی منابع شهری از روابط متقابل شهروندان و مدیران شهری مقدور و امکان پذیر است (telling,1999 :29). جایگاه مدیریت شورایی در روند ساختار شهر و بهبود سکونتگاه های شهری نقش بسیار مهم و تعیین کننده‌ای دارد، زیرا نحوه مدیریت شهری و تصمیم گیری های شورای شهر و مدیران شهری بر جریان مطلوب زندگی شهری و توسعه پایدار شهری مهمترین نقش را ایفا می کند (سعیدنیا، ۱۳۸۲:۱۲). در قانون شهرداری مصوب سال ۱۳۳۴ بسیاری از خدمات در حیطه اختیار شهرداری بوده و بنابراین، انجمن شهر نظارت بر عملکرد بسیاری از حوزه های خدمات شهری، از جمله آب، برق و بهداشت را بر عهده داشته است. بندهای ۲، ۳، ۴ ؛ ۵، ۱۶ و ۱۹و ماده ۵۵ قانون شهرداری ناظر بر این گونه وظایف است، اما انفکاک این امور از شهرداری و واگذاری آن به سایردستگاه ها از انسجام مدیریت شهری کاسته و در نتیجه مداخله شورا را در بسیاری از امور شهر تضعیف نموده است. باید پذیرفت در مقایسه ای که میان محدوده ای که قانون مذکور تعیین می کند و وظایف فعلی شهرداری ها تفاوت قابل ملاحظه ای وجود دارد که در نتیجه انجمن شهر در قالب قوانین بعدی به شورای شهر تنزل جایگاه داده است (صارمی، ۲۶۱، ۱۳۸۲)، اما با این همه، نظارت شورای شهر در امور شهرداری ها همچنان نافذ و مؤثر است و تصمیم گیری و برنامه ریزی در امور شهرداری با قوانین فعلی میسر است. ذکر این نکته ضروری به نظر می رسد که اختیارات حاصل از بندهای ۲، ۴، ۵، ۶، ۶ و ۷ ماده ۷۱ قانون شوراها مصوب ۱۳۷۵ از جهت مداخله تاثیرگذار در زمینه‌های تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در امور مورد نیاز شهر که توسط سایر دستگاه‌های ذی ربط صورت می گیرد، چندان جدید و کارساز نیست. ازین رو، به واسطه اهمیت نقش مدیریت شورایی در دگرگونی ساختار شهر، هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی مصوبات شورای شهر و شناخت تأثیرات تغییر ساختار مدیریت شهری از نظام متمرکز شورایی و پیامدهای آن در دگرگونی شهر دهدشت است که از طریق تحقیق میدانی و تحلیل علمی به بررسی آن پرداخته شده است.

نمودار (۲ – ۱) نظام مدیریت شهری

ماخذ: احمد سعید نیا، **مدیریت شهری**، انتشارات سازمان شهرداری ها، جلد یازدهم.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

این پژوهش بر مبنای فرضیات زیر تدوین شده است:

۱– مصوبات شورای اسلامی در برنامه ریزی شهری با نیازهای عمومی شهر تطابق دارد.

۲– ایجاد مدیریت شورایی باعث افزایش مشارکت عمومی در مدیریت شهری شده است.

۳– تعارض بین سازمان های مؤثر در مدیریت شهری باعث کاهش نقش مدیریت شورایی شده است.

از جمله پژوهش هایی که در این زمینه انجام شده است می توان به کارهای زیر اشاره نمود:

غلامرضا کاظمیان شیروان(۱۳۷۳) به بررسی مدیریت شهری در ایران؛ نمونه موردی مشهد پرداخته است و اعتقاد دارد که پیشینه مدیریت شهری در ایران نشان دهنده تاثیر پذیری آن از مؤلفه های نظام سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جامعه است که بر این اساس، تاریخ ایران فاقد نهادهای شهری و مستقل خودگردان بوده است.

کمال هریسی نژاد (۱۳۷۹) در «تجربه شوراها در حقوق ایران از انقلاب مشروطیت تا انقلاب اسلامی » ضمن مطالعه‌ای قوانین مربوط به شوراها و سیر تاریخی تصویب آنها و با در نظر گرفتن شرایط تاریخی جامعه آن روز در زمان تصویب قانون، به این نتیجه می رسد که عدم تمرکز اداری در ایران از تجربه موفقی برخوردار نبوده است.

الله بخش حبیبی(۱۳۸۱) به بررسی عملکرد نخستین شورای اسلامی شهر تهران پرداخته و به این نتیجه دست یافته است که مهمترین عنصر برای ورود اعضای شورای اسلامی شهر تهران، همانا گرایش‌ها و تعلقات سیاسی بوده، تا تجربه و کارآمدی اجرایی، و غفلت از این مهم از طرف شورا زمینه ساز نهایی ناکامی شورا گردیده است.

نوید مردوخی روحانی(۱۳۷۹) به بررسی مجموعه شورای شهر تهران پرداخته، نتیجه می گیرد که شوراهای اسلامی باید در اولین گام مدیریت خود، شناخت کامل و جامعی از ویژگی های اسلامی یک شهر به‌دست آورند و برای مدیریت اسلامی شهرها، تعاریف و الگوهای روشنی ارائه دهند و تحقق اصول مدیریت اسلامی شهرها را در گرو حفظ و رعایت معیارهای ارزشی می داند که در سایه آن بحث عدالت اجتماعی، عدالت اقتصادی، امنیت و آسایش قابل حصول است.

مسلم سلیمانی (۱۳۸۲) مدیریت شهری در ایران را با تاکید بر شورای شهر ارزیابی کرده وبه این نتایج دست یافته است که شورای شهر نهادی است برخاسته از مردم و جایگاهی دارد که می توانند بر سرنوشت آینده خود نظارت کنند. وی عدم پاسخگویی شورای شهر را به نیازهای کنونی کشور، ناشی از نوپا بودن این نهاد در ساختار مدیریت شهری، نبود تخصص لازم برای مدیریت شهری در زمینه های عمرانی، روانی و برنامه ریزی و ضعف ساختار شهرداری ها در جنبه های مالی، عمرانی، نظارتی و اجرایی می‌داند.

داده ها و روش پژوهش

روش پژوهش در این تحقیق اسنادی، پیمایشی خواهد بود. از آنجا که توصیف نمونه های تحقیق از مشخصات اصلی تحقیق حاضر به شمار می رود، پیمایش توصیفی خواهد بود. در تحقیقات تجربی اجتماعی و سیاسی، ‹‹ واقعیت ›› اجتماعی، واقعیتی است که بر حسب مفروضات نظری محقق، در خور ضبط و ثبت باشد و مفروضات نظری برگرفته از واقیعت اجتماعی باشد. شوراها نیز به عنوان یک واقعیت اجتماعی دارای عملکردهای مثبت، منفی، قوی و ضعیفی است.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

شناخت این عملکردها و توصیف آنها و راهیابی علّی به عملکرد آنها و کشف متغیرهای دخیل و مؤثر در این پـژوهش از روش های فعلی طرح حاضر است؛ یعنی با استفاده از داده ها و اسنادی که در مورد عملکـرد شـوراها بـه لحـاظ عمرانـی، خدماتی و اجتماعی به صورت عینی موجود است، بررسی و پس از مصاحبه بـا مـردم بـه عنـوان شـالوده اصـلی شـوراها و قضاوت کنندگان نهایی و دقیق و عملکرد متغیر وابسته با شورا تعیین خواهد شد. جمع آوری اطلاعات مـورد نیـاز هـم بـه صورت اسنادی و هم از طریق پرسشنامه با توجه به متغیرهای مورد بررسی تدوین گردیده است. در تنظیم پرسشنامه، همـه نکات مذکور گنجانده شده اسـت و مقایسـه ایـن دو (نتـایج پرسشـنامه و داده هـای اسـنادی) موفقیـت و عـدم موفقیـت، عملکرد مثبت یا ضعیف آن را آشکار خواهد ساخت. اکنون می توان روش تحقیق را به این صورت تعریـف نمـود: کلیـه وسایل و مراحل جمع آوری سیستماتیک اطلاعات و نحوه تجزیه و تحلیل منطقی آنها برای رسیدن یه یـک هـدف معـین را روش تحقیق علمی می گویند (پوراحمد:۱۰- ۸، ۱۳۷۰).

روش نمونه گیری احتمالی (ساده) است که در آن شانس برابر برای همه افـراد جامعـه قائـل شـده اسـت. نتـایج ایـن نمونه‌ها قابلیت تعمیم به کل جامعه مورد نظر را داراست(حافظ نیا: ۱۳۳، ۱۳۸۸). حجـم نمونـه بـا اسـتفاده از فرمـول زیـر (کوچران) محاسبه شده است که ویژگی عمده این فرمول این است که می‌توان حجـم نمونـه را در آن دخالـت داد و بـه نمونه‌ای منطقی تر دست یافت.

چگونگی انتخاب حجم نمونه

یکی از فرمول های مورد استفاده برای بـرآورد حجـم نمونـه در متغیرهـای کیفـی، فرمـول کـوکران اسـت کـه بـدین صورت است:

$$n = \frac{t^2 pq / d^2}{1 + \frac{1}{N}(t^2 pq / d^2 - 1)}$$

N = حجم جامعه

P = درصد توزیع صفت در جامعه

Q: درص فاقد صفت در جامعه

T: ۱,۹۶ در سطح ۹۵٪

جدول ۱) رابطه t با درصد احتمال صحت گفتار

ردیف	درصد احتمال صحت در گفتار	مقدارt
۱	۶۸/۳	۱
۲	۹۵	۱/۹۶
۳	۹۵/۵	۲
۴	۹۹	۲/۵۸
۵	۹۹/۷	۳
۶	۹۹/۹	۳/۲۹

مأخذ: حافظ نیا

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

با توجه به اینکه کل جامعه آماری برابر ۷۰۰۰۰ بوده است، برای محاسبه حجم نمونه مورد نیاز، از فرمول کوچران استفاده شده که شرح آن در زیر می آید:

N = ۳۵۰۰۰ t = ۱,۹۶ d = ۰,۰۵ p = ۰,۷ q = ۰,۳

$$n = \frac{(1.96)^2(0.7)(0.3)/(0.05)^2}{1+\frac{1}{35000}((1.96)^2(0.7)(0.3)/(0.05)^2-1)} = 319$$

روش تجزیه و تحلیل داده ها

اطلاعات با استفاده از منابع، اسناد، پرسشنامه و مصاحبه است. سپس با استفاده از نرم افزارهای(**آزمون chi-square خی دو) در** spss،excel , به استخراج و تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری شده مبادرت گردید. روش نمونه‌گیری تصادفی و بر حسب جمعیت شهر از ۳۱۹ نفر شهروند با توزیع پرسشنامه نظرسنجی شده است.

آزمون chi-square(خی دو): یکی از مشهورترین آزمون‌های آمار غیر پارامتریک، آزمون خی دو یا کای اسکوار است که در تحلیل‌های آماری،بسیار از آن استفاده می شود. فرایند آزمون با دسته بندی یک متغیر در تعدادی طبقات، به محاسبه آماره کای اسکوار می پردازد. کاربرد آن در نیکویی برازش(میزان انطباق) فراوانی‌های مشاهده شده با فراوانی های مورد انتظار یا فرضی است. باید توجه داشت که در واقع این آزمون هم اختلاف بین متغیرها را می سنجد و هم ارتباط بین متغیرها را اندازه گیری می‌کند.

مبانی نظری

امروزه شهر در حیات مدنی از سه رکن اساسی شهروند، کالبد شهر و مدیریت شهری تشکیل می شود. شهروند و مدیریت شهری ماهیتی فاعلی دارند و کالبد شهری ماهیتی انفعالی؛ بر این اساس، مدیریت شهری مکلف به سازماندهی و مدیریت کالبدی شهر است (فرید، ۱۳۷۸:۱). در تعریفی کلی مدیریت به فرایند به‌کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی، برنامه ریزی، سازماندهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل گفته می شود.(پاپلی یزدی، ۱۳۸۱: ۳۲۲). چنانچه شهر به مثابه یک سازمان قلمداد گردد، لازم است در رأس آن و به منظور اداره امور شهر از فنی استفاده گردد که مدیریت شهری نام دارد(نظر زاده، ۱۳۸۲: ۱۶). واژه مدیریت شهری برای اولین بار در سال ۱۹۶۹ از سوی سازمان بین المللی برای بهبود مدیریت رشد شهرها و خدمات رسانی مطلوب به شهروندان در کشورهای در حال توسعه مطرح گردید. در واقع، مطرح شدن چنین برداشتی از مدیریت از نتایج حرکت شیوه مدیریت متمرکز به سمت مدیریت نسبتا محلی در جهت هدایت توسعه شهری به وسیله سازمان های محلی است(Charity, p2005 :503). مدیریت شهری به یک سازمان گسترده متشکل از تمام عناصر و اجزای رسمی و غیر رسمی ذی‌ربط و مؤثر در ابعاد مختلف اقتصادی و کالبدی خیات شهری گفته می شود که با هدف اداره، هدایت و کنترل توسعه همه جانبه و پایدار شهر به‌عنوان الگویی برای

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

مدیریت و توسعه و کنترل و نظارت شهری و در جهت خدمات دهی بهینه به شهروندان مطرح می شود (صرافی، ۸۰:۱۳۸۰). در دیدگاه جدید مدیریت شهری تغییر نگرش نسبت به دو بخش دولتی و مردمی در فرایند توسعه جامعه مورد تأکید است. این نگرش نقش اصلی دولت را در افزایش توان بخشی خصوص و نهادهای مردمی لازم می داند. در این زمینه، دولت از طریق وضع قوانین و مقررات و ایجاد چارچوب نهادی و مالی لازم برای توانمند ساختن بخش خصوصی و نهادهای مردمی؛ بویژه شوراها زمینه نوآوری و خلاقیت را که لازمه توسعه اقتصادی شهر است، فراهم می آورد. ازین رو، مدیریت شهری هنر شکل دادن و هدایت شهر است و شهرها باید به‌گونه ای مدیریت شوند تا جای ترس و اضطراب برای شهروندان شهری باقی نگذارد(Ulrike , 2000 p 200). ارسطو زمانی این نظر را ابراز داشت که شهر باید به منظور تأمین امنیت و خوشبختی ساکنانش ساخته و اداره شود. این در حالی بود که افلاطون نیز گفته وی را چنین بیان کرده است: شهر جایی است که انسان‌ها برای نیل به عاقبتی شرافتمندانه به طور مشترک در آن زندگی می کنند(هیراسکا، ۱۳۷۶: ۱۵).

تکوین نظام شورایی الگویی از مدیریت شهری در ایران

اگر چه نظام شورایی در ایران از قدمت دیرینه‌ای برخوردار است، ولی شروع اندیشه ایجاد نهادهایی رسمی برای مشارکت مردم، به انقلاب مشروطه بازمی‌گردد. تاریخچه نظام شورایی در ایران با توجه به مفهوم جدید این سازمان‌ها در چند دوره قابل بررسی است:

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

تعریف و جایگاه قانونی نظام شورایی

با تشکیل اولین مجلس خبرگان برای تدوین قانون اساسی و با تلاش پیگیر و مجدانه آیت الله طالقانی، اصل ششم، هفتم و اصول یکصدم الی یکصد و ششم قانون اساسی موضوع شوراهای اسلامی، به عنوان یکی از ارکان نظام جمهوری اسلامی ایران مطرح و تثبیت گردید.

جدول ۱) اصول قانون اساسی راجع به شوراها

اصل	موضوع	توضیحات
هفتم	مشورت در قرآن کریم	(و امرهم شوری بینهم) و (وشاورهم فی الامر)
یکصدم	اداره امور شهر یا روستا	برای پیشبرد سریع برنامه های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی و فرهنگی از طریق همکاری مردم و رای مردم همان محل شورا ها تشکیل می شود.
یکصد ویکم	تشکیل شورای عالی استان	به منظور جلوگیری از تبعیض و جلب همکاری در برنامه های عمرانی و رفاهی استان و نظارت بر اجرای هماهنگ آن، شورای عالی استان تشکیل می شود.
یکصد و دوم	ارسال طرح های پیشنهادی شورای عالی استان به مجلس	شورای عالی استان ها حق دارد در حدود وظایف خود طرح هایی تهیه و مستقیما و یا از طریق دولت به مجلس شورای اسلامی پیشنهاد کند.
یکصد و سوم	رعایت تصمیمات شوراها	استانداران، فرمانداران و سایر مقامات کشوری که از طرف دولت تعیین می شوند، در حدود اختیارات شوراها ملزم به رعایت تصمیمات آنها هستند.
یکصد و ششم	انحلال شوراها	انحلال شوراها جز در صورت انحراف از وظایف قانونی ممکن نیست.

ماخذ:سایت www. Aftab.ir

جایگاه نظام شورایی در مدیریت شهری

در قانون شهرداری مصوب سال ۱۳۳۴ بسیاری از خدمات در حیطه اختیار شهرداری بوده است؛ و بنابراین، انجمن شهر، نظارت بر عملکرد بسیاری از حوزه های خدمات شهری از جمله آب، برق و بهداشت را بر عهده داشته است، بندهای ۲، ۳، ۴ ؛ ۵، ۱۶ و ۱۹و ماده ۵۵ قانون شهرداری ناظر بر این گونه وظایف است؛ اما انفکاک این امور از شهرداری و واگذاری آن به سایر دستگاه ها از انسجام مدیریت شهری کاسته و در نتیجه، مداخله شورا را در بسیاری از امور شهر تضعیف نموده است. باید پذیرفت درمقایسه ای که میان محدوده ای که قانون مذکور تعیین می کند و وظایف فعلی شهرداری ها تفاوت قابل ملاحظه ای وجود دارد که در نتیجه، انجمن شهر در قالب قوانین بعدی به شورای شهر تنزل جایگاه داده است، اما با این همه، نظارت شورای شهر در امور شهرداری ها همچنان نافذ و مؤثر است و تصمیم گیری و برنامه ریزی در امور شهرداری با قوانین فعلی میسر است. ذکر این نکته ضروری به نظر می رسد که اختیارات حاصل از بندهای ۲، ۴، ۵، ۶، ۶ و ۷ ماده ۷۱ قانون شوراها مصوب ۱۳۷۵ از جهت مداخله تاثیرگذار در زمینه های تصمیم گیری و

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

برنامه ریزی در امور مورد نیاز شهر که توسط سایر دستگاه های ذی ربط صورت می گیرد، چندان جدید و کارساز نیست. همچنین، با توجه به امکان لغو مصوبات شورا، امکان انحلال شورا، نقش اساسی وزارت کشور در قانونی شدن مصوبات و همچنین، تنزل جایگاه شورا در فعالیت‌های مشارکتی، فرهنگی، بهداشتی و آموزشی در حد یک ناصح نا کارآمد، می توان گفت که به استثنای امور مربوط به شهرداری، تناسب کافی میان اختیارات و مسؤولیت های شوراها وجود ندارد. با توجه به مسائل بالا، بازنگری نقش شورا در مدیریت جامع شهری ضروری به نظر می رسد که مقدمات این بازنگری و زمان آن از اهمیت ویژه ای برخوردار است: نخست آنکه بسیاری از مشکلات، ناشی از نبود نگرشی کلان و یکدست در مورد شوراهاست؛ دوم، بیشتر اشکالات متوجه آن قسمت از اقدامات بوده که آثار سریع اجرایی داشته و به ساختار شوراها و تطابق وظایف و ساختار کمتر توجه شده است. به نظر می رسد که قبل از هر اقدام و یا همزمان با آن در جهت رفع مشکلات باید به دو مورد ضروری ذیل توجه نمود:

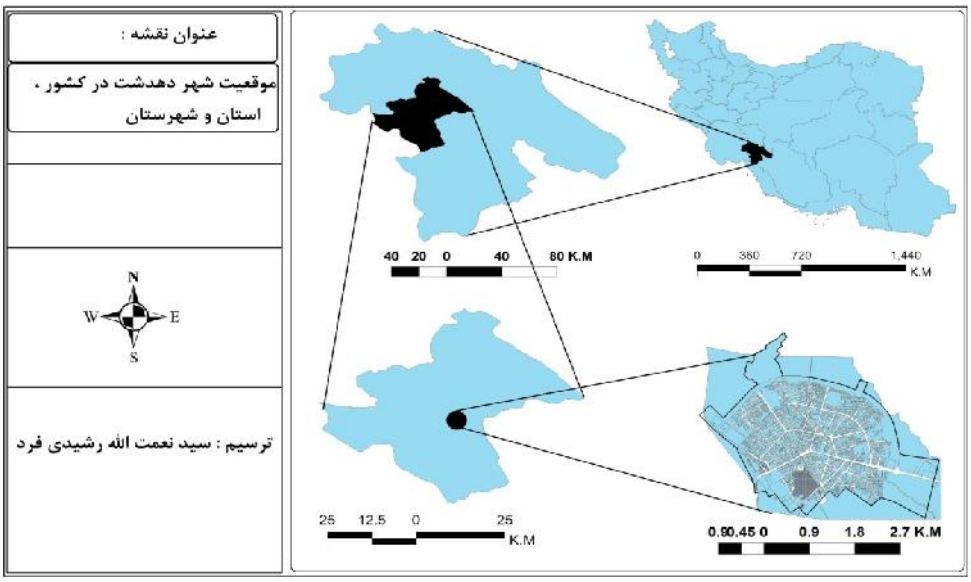
- چگونگی جلوگیری از مداخله سایر دستگاه ها در امور شوراها و بالعکس، ورود شوراها به حیطه اختیارات دیگران باید از طریق استقرار نهادهای دیگری، مانند: شوراهای شهرستان و استان و فعال کردن آنها صورت گیرد.
- آموزش عمومی برای پذیرش، تبعیت و حمایت از نظام شورایی، نیازی اصولی است و با اجرای آن بسیاری از ابهامات فعلی در مورد جایگاه شوراها خاتمه می یابد.

تجربه دوره های گذشته شوراها نشان می دهد هنوز جایگاه شوراها در مدیریت جامع شهری به روشنی تبین نشده است و این پدیده، مانند هر پدیده اجتماعی دیگر، فرایند رشد و تکامل اجتماعی خود را به ناگزیر از دل زمان تحصیل می کند.

موقعیت جغرافیایی شهر دهدشت

شهر دهدشت در میان دشتی به همین نام و در فاصله تقریبی ۶۰ کیلومتری شرق بهبهان (استان خوزستان) با طول جغرافیایی ۵۰ـ۳۴ درجه وعرض جغرافیایی ۳۰ـ۴۸ درجه و با ارتفاع ۸۱۰ متر از سطح دریا قرار گرفته است. جمعیت شهر دهدشت در سال ۱۳۴۵، ۹۹۸ نفر، سال ۲۹۰۲،۱۳۵۵ نفر و سال ۱۳۶۵،۱۹۲۷۵ نفر و در سال ۱۳۷۰ به ۲۶۷۵۵ نفر افزایش یافته است (مهندسین مشاور جهان پارس، ۱۳۸۵، ۲۹). طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن آبان ماه ۱۳۷۵ جمعیت شهر دهدشت ۳۷۳۰۱ نفر و شامل ۶۰۴۷ خانوار معمولی است و در سال ۱۳۸۵ جمعیت شهر نزدیک به ۶۰۰۰۰ نفر شامل بوده است(سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۸۲).

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

نقشه ۱) موقعیت شهر دهدشت در کشور، استان و شهرستان

بررسی عملکرد شورای اسلامی شهر دهدشت

به منظور بررسی عملکرد شورای اسلامی شهر دهدشت، در ابتدا مشخصات اعضای شورای اسلامی شهر در طول سه دوره تهیه گردید، سپس نسبت به بررسی صورتجلسات شورا و فعالیت‌های کمیسیون های شورا اقدام شد و با جمع بندی نتایج حاصله از موارد مذکور، نتیجه‌گیری و پیشنهادهای لازم ارائه گردید.

جدول ۲) مشخصات اعضای شورای اسلامی شهر دهدشت در طول سه دوره (۷۸ تا ۸۸)

دوره ها / شورا	جنس		شغل		سن			تحصیلات				سوابق عضویت	
	مرد	زن	آزاد	دولتی	۲۵ – ۴۰	۴۰ – ۵۰	بیشتر از ۵۰	دیپلم	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس و بالاتر	دوره اول	دوره دوم
دوره اول	*	-	۱	۷	-	۱	۷	۱	۱	۳	۳	-	-
دوره دوم	*	-	-	۵	-	-	۵	-	۲	۲	۱	-	-
دوره سوم	*	-	-	۵	۱	۱	۴	-	۱	۳	۱	-	-

* سه نفر از اعضای دوره اول شورای اسلامی شهر دهدشت استعفا دادند.

در ابتدا تمام صورتجلسات دوره های اول، دوم و سوم شورای اسلامی شهر علی رغم موانع و مشکلات موجود تهیه و بر اساس صورتجلسات موجود، تمام آنها مطالعه و بر اساس تاریخ جلسات، مصوبات مربوطه یادداشت گردید. سپس بر اساس اطلاعات موجود اقدام به تهیه جداول برای آنها شد؛ به طوری که در مرحله اول اطلاعات کلی صورتجلسات،

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

در ۴۳ برگ تهیه و تکمیل شد و نحوه عمل بدین قرار بود که در مرحله اول جداول تنظیمی، تاریخ جلسه و مصوبات آن ذکر و جمع بندی گردید، که برای اطلاع و مقایسه تعداد مصوبات هر سال به تفکیک کمیسیون ها در جدول زیر آمده است:

جدول ۳) مصوبات شورای اسلامی شهر دهدشت در سال‌های (۷۸ تا ۸۶) به تفکیک کمیسیون

سال / کمیسیون	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶
فرهنگی	۳۰	۷۶	۴۸	۳۹	۴۰	۶۳	۵۶	۴۴	۵۲
اقتصادی	۲۴	۳۹	۳۳	۴۷	۵۲	۴۶	۴۷	۵۶	۴۸
عمرانی	۳۳	۴۵	۵۴	۵۹	۴۷	۵۴	۶۳	۴۹	۶۷
جمع	۸۷	۱۶۰	۱۳۵	۱۴۵	۱۳۹	۱۶۳	۱۶۶	۱۴۹	۱۶۷

جدول ۴) تعداد مصوبات شورای اسلامی شهر دهدشت در طول سه دوره به تفکیک نوع مصوبه

دوره اول شورای اسلامی شهر دهدشت			دوره دوم شورای اسلامی شهر دهدشت			دوره سوم شورای اسلامی شهر دهدشت		
نوع مصوبه	تعداد	درصد نسبت به کل	نوع مصوبه	تعداد	درصد نسبت به کل	نوع مصوبه	تعداد	درصد نسبت به کل
عمرانی	۱۹۱	۳۶ /۲	عمرانی	۲۲۳	۳۵/۵	عمرانی	۶۷	۴۰ /۱۳
اقتصادی	۱۴۴	۲۷ / ۳	اقتصادی	۲۰۱	۳۲ /۲	اقتصادی	۴۸	۲۸/ ۷۴
فرهنگی	۱۹۳	۳۶ / ۵	فرهنگی	۲۰۳	۳۲ / ۳	فرهنگی	۵۲	۳۱ / ۱۳
جمع	۵۲۸	۱۰۰	جمع	۶۲۷	۱۰۰	جمع	۱۶۷	۱۰۰

بررسی میزان تحقیق پذیری مصوبات شورای اسلامی شهر دهدشت

دوره اول

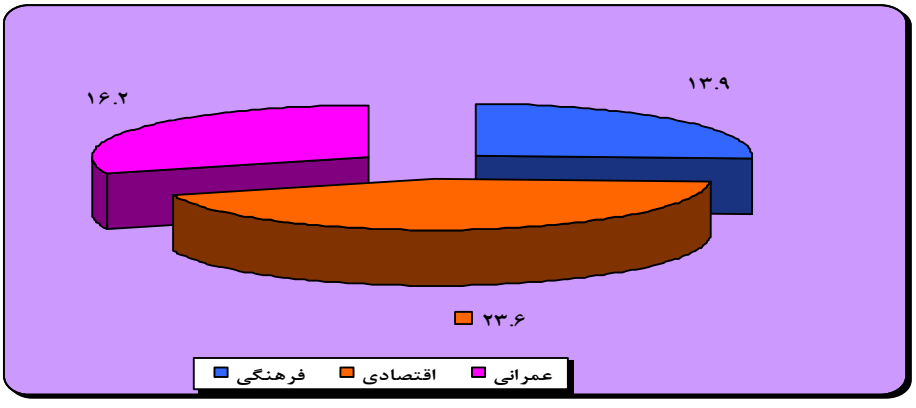
در دوره اول شورای اسلامی شهر دهدشت، از ۵۲۷ مصوبه ای که در طول دوره تصویب شده بود، مصوبات فرهنگی تعداد ۱۹۳ (۵ / ۳۶)، عمرانی ۱۹۱ (۲ /۳۶) و اقتصادی ۱۴۴ (۳ / ۲۷) را به خود اختصاص داده اند. در مورد میزان تحقق پذیری مصوبات تصویب شده با یک آمار ضعیف مواجه هستیم، زیرا میزان کم تحقق پذیری از عوامل مختلفی تاثیر پذیرفته است. یکی از مهم ترین این عوامل، نوپا بودن شورای شهر و عدم جایگاه مشخص بوده است؛ به طوری که از تعداد مصوبات تصویبی درصد تحقق پذیری آنها درحوزه های فرهنگی (۹ / ۱۳) درصد، حوزه های عمرانی (۲ / ۱۶) و حوزه های اقتصادی (۶ / ۲۳) بوده که نشان‌دهنده عملکرد ضعیف شورای شهر دهدشت در دوره اول است. عوامل دیگری مانند عدم شناخت شورا توسط مردم و نهادهای دولتی باعث شد که شورای شهر نتواند تاثیر مشخص و نمایانی در معادلات حاکم بر شهر ایفا کند؛ به طوری که در بررسی مصوبات شورا، مشخص می شود که اکثر مصوبات

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

تصویبی شورا فقط از بعد نظارتی شورا بر شهرداری قابل تبیین است و عملا هیچ گونه مصوبه ای خارج از مجموعه شهرداری وجود ندارد که نشان‌دهنده عدم شناخت جایگاه شورا، توسط خود اعضای شوراست. نکته بعدی در مورد شورای دوره اول شهر دهدشت، فروش یا واگذاری قسمت زیادی از اموال منقول و غیر منقول شهرداری توسط شوراست (فروش چندین دستگاه ماشین سنگین شهرداری، واگذاری و فروش چندین قطعه از زمین های متعلق به شهرداری؛ امری که با بند ۸ وظایف شورای اسلامی در تضاد بوده (در فصل دوم به وظایف شوراها اشاره شده است. صص ۶۷ – ۷۴)) از جمله این موارد است. چنین اقداماتی از سوی شورای دوره اول شهر دهدشت، روند خدمات رسانی به پروژه های عمرانی شهر را با مشکل مواجه کرده و باعث کندی روند توسعه شهر شده بود. عدم تطابق مصوبات شورای شهر با نیازهای عمومی از دیگر نکات قابل توجه شورای دوره اول بوده است (واگذاری قسمتی از پارک مرکزی شهر با توجه به پایین بودن میزان سرانه فضای سبز و کاربری های تفریحی) از نمونه های این مصوبات است. به طور کلی، در بررسی مصوبات شورای شهر دهدشت در دوره اول در رابطه با بندهای ۲، ۳، ۴، ۵، ۷، ۸، ۱۸، ۲۳و ۲۹ از حدود و وظایف عملکردی مشخص شده برای شورای شهر اقدام مؤثری به عمل نیامده و در بعضی موارد اقدامات انجام شده در تعارض است. از دیگر مشکلات شورای شهر در دوره اول، علی رغم تحصیلات بالای (۳ نفر کارشناسی و ۳ نفر کارشناسی ارشد) اعضای شورا، کمبود متخصصان برنامه ریزی شهری و شهرسازی بوده که این امر عامل مؤثری در کاهش میزان کارایی شورا و عدم تطابق مصوبات با اصول برنامه ریزی شهری بوده است. در یک نتیجه گیری کلی، درباره شورای دوره اول می توان گفت: به علت نوپا بودن و عدم تثبیت جایگاه، از کارایی چندانی برخوردارنبوده است.

جدول ۵) میزان تحقق پذیری مصوبات دوره اول شورای اسلامی شهر دهدشت بر حسب درصد

نوع مصوبات	تعداد کل مصوبات	تعدادد مصوبات محقق شده	درصد مصوبات محقق شده
فرهنگی	۱۹۳	۲۷	۱۳,۹
اقتصادی	۱۴۴	۳۴	۲۳,۶
عمرانی	۱۹۱	۳۱	۱۶,۲

نمودار ۱) میزان تحقق پذیری مصوبات دوره اول شورای اسلامی شهر دهدشت بر حسب درصد

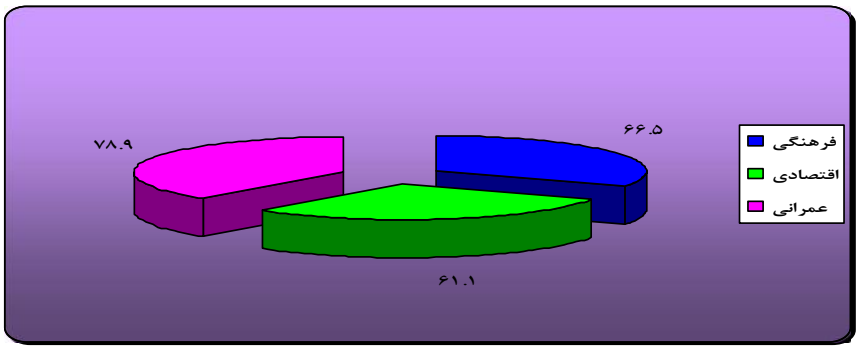
[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

دوره دوم

در دوره دوم شورای شهر دهدشت، از ۶۲۷ مصوبه تصویبی، عمرانی (۲۲۳ مورد)، فرهنگی (۲۰۳ مورد) و اقتصادی (۲۰۱ مورد) بوده است. بیشترین مصوبات عمرانی نشان از حرکت رو به جلو شورا و تلاش برای ایفای نقش فعالتر در ساختار کالبدی شهر دارد. این عامل تا حدود زیادی معلول شناخت جایگاه و تثبیت موقعیت شورا بود. میزان تحقق پذیری مصوبات به صورت درصدی به ترتیب (عمرانی ۲ / ۷۶)، فرهنگی (۵ / ۶۶) و (۹ / ۶۱) بوده است که درصد بالای تحقق پذیری نشان از موفقیت شورا دارد. شورای شهر دوم با تهیه و ارائه راهبرد و استراتژی، که محصول شناخت و استفاده از کارشناسان و صاحبنظران بود، گامی بلند در تحول و ساختار شهر برداشت (از جمله این اقدامات اضافه شدن کوی آزادگان به محدوه شهر که مساحت شهر را تا حدود زیادی وسعت بخشید). در این طرح، شورا ضمن استفاده از نظرهای کارشناسان و دعوت از سازمان های مؤثر در مدیریت شهری، اقدام به ایجاد زیرساخت های لازم در محدوه مذکور کرد؛ به طوری که اکنون از لحاظ زیرساخت های شهری، در وضعیت مطلوبی به سر می‌برد. به طور کلی، شورای دوم شهر دهدشت با شناخت وظایف و عمل به آنها؛ مخصوصا در ماده های ۲، ۳ و ۴، توانست نقش فعال و مثبتی را در شهر ایفا کند؛ به طوری که در بسیاری از کاربری های مؤثر در مدیریت شهری با یک افزایش نسبی مواجه هستیم. این افزایش در پروژه های عمرانی (از قبیل: آسفالت معابر، جدول گذاری، گسترش فضای سبز و...)، پروژه‌های فرهنگی (ایجاد فرهنگ سرا و...) و پروژه های اقتصادی (حمایت از طرح های کوچک تولیدی و...) قابل مشاهده است و این افزایش نسبی در پرتو همکاری مطلوب با دیگر سازمان ها به دست آمد. به نظر می رسد شورای دوره دوم شهر دهدشت از لحاظ تاثیرگذاری مثبت بر روند و ساختار شهر، از کارایی قابل قبولی برخوردار بوده است.

جدول ۶) میزان تحقق پذیری مصوبات دوره دوم شورای اسلامی شهر دهدشت بر حسب درصد

نوع مصوبات	تعداد کل مصوبات	تعداد مصوبات محقق شده	درصد مصوبات محقق شده
فرهنگی	۲۲۳	۹۱	۶۶,۵
اقتصادی	۲۰۱	۱۲۳	۶۱,۱
عمرانی	۲۰۳	۱۷۶	۷۸,۹

نمودار ۲) میزان تحقق پذیری مصوبات دوره دوم شورای اسلامی شهر دهدشت بر حسب درصد

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

دوره سوم

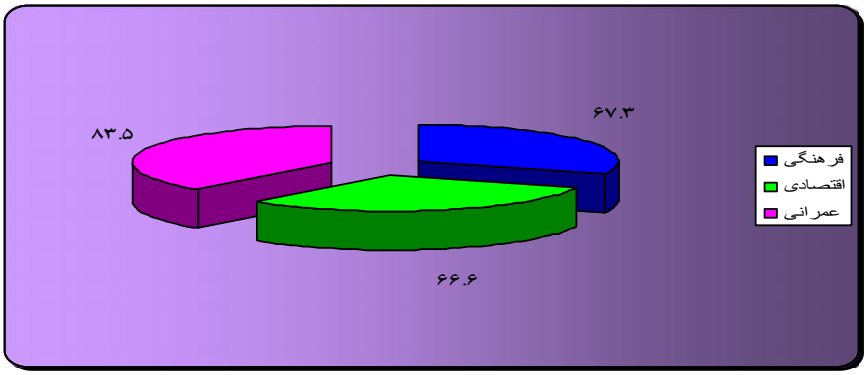
در دوره سوم شورای اسلامی شهر دهدشت، از ۱۶۷ مصوبه به حوزهای عمرانی (۶۷ مصوبه، ۱۳ /۴۰ درصد از کل مصوبات)، حوزه های اقتصادی (۴۸ مصوبه با ۷۴ / ۲۸ درصد از کل مصوبات) و حوزه فرهنگی (۵۲ مصوبه با ۱۳ / ۳۱ درصد از کل مصوبات) را به خود اختصاص داده است. شورای اسلامی دوره سوم شهر دهدشت در طول یک سال از شروع فعالیت خود با رویکرد عمرانی به شهر و از طریق همکاری و تشکیل جلسات با دیگر نهادها و سازمان های مؤثر در مدیریت شهری (از جمله سازمان مسکن و شهرسازی در طرح تفضیلی) باعث ایجاد پویایی در شهر شده است؛ شورای دوره سوم از لحاظ متخصصان برنامه ریزی شهری با کمبود مواجه بود، ولی با دعوت از صاحبنظران مسائل شهری در جلسات شورا توانسته است به شناختی جامع از قوت ها و ضعف های شهر دست یابد و با تکیه بر این شناخت به برنامه ریزی اقدام کند. از دیگر اقدامات قابل توجه شورای دوره سوم دعوت از مسؤولان مرتبط با موضوع جلسات شوراست که این امر علاوه بر ایجاد هماهنگی بین ارگان های مختلف، باعث کارایی بیشتر شورا می شود. گرچه هنوز دوره سوم شورا به پایان نرسید و نمی توان به یک جمع بندی قطعی از عملکرد آن پرداخت، ولی با بررسی مصوبات گذشته، می توان به این نتیجه رسید که شورای دوره سوم در ماده های ۲، ۴، ۵، ۱۸ از عملکرد بهتری برخوردار بوده است. با توجه به اقدامات خوب و مناسب شورای دوره سوم به نظر می رسد در پایان دوره، از عملکرد قابل قبولی برخوردار باشد.

فرضیه ۱) مصوبات شورای اسلامی در برنامه‌ریزی شهری با نیازهای عمومی شهر تطابق دارد.

در این فرضیه، ضمن ارائه نتایج نظرسنجی از شهروندان و بررسی مصوبات، میزان انطباق آنها با نیازهای عمومی شهر بررسی و کنکاش شده که نتایج آن به صورت نمودار و جدول به شرح ذیل ارائه گردیده است.

جدول ۷) میزان تحقق پذیری مصوبات دوره سوم شورای اسلامی شهر دهدشت بر حسب درصد

نوع مصوبات	تعداد کل مصوبات	تعداد مصوبات محقق شده	درصد مصوبات محقق شده
فرهنگی	۵۲	۳۵	۶۷,۳
اقتصادی	۴۸	۳۲	۶۶,۶
عمرانی	۶۷	۳۴	۸۳,۵

نمودار ۳) میزان تحقق پذیری مصوبات دوره سوم شورای اسلامی شهر دهدشت بر حسب درصد

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

در تحلیل آزمون خی دو، سؤال‌های پرسشنامه را بر حسب میزان مؤثر بودن شورا در حل مشکلات مردم (سؤال‌های ۱۳، ۱۴و ۱۵) و میزان نظارت شورا بر مجموعه شهرداری (سؤال‌های ۱۸و۱۹) و جایگاه شورا در سطح ادارات (سؤال-های ۲۴ و ۲۵) به سه قسمت تقسیم کرده ایم که نتایج آزمون خی دو به شرح زیر است.

الف: تجزیه و تحلیل آزمون خی دو بر حسب میزان مؤثر بودن شورا در حل مشکلات مردم

شماره سؤال	بیشترین فراوانی	فراوانی مورد انتظار	باقیمانده ها
۱۳	۵۱	۵۵	-۴
۱۴	۵۰	۵۵	-۵
۱۵	۶۴	۵۵	۹
جمع	۱۶۵		

	بیشترین فراوانی	فراوانی مورد انتظار	باقیماندها
۵۱	۵۱	۵۵	-۴
۵۰	۵۰	۵۵	-۵
۶۴	۶۴	۵۵	۹
جمع	۱۶۵		

خی دو	۲ / ۲۱۸	۲ / ۲۱۸
درجه آزادی	۲	۲
سطح معناداری	/۳۳۰	/۳۳۰

بر اساس بیشترین فراوانی و با استفاده از آزمون خی دو و با سطح اطمینان ۹۹ / پردازش شد که نتایج نشان می دهد فرضیه (میزان مؤثر بودن شورا در حل مشکلات مردم، سوال‌های ۱۳ و ۱۴) با سطح اطمینان۵ ۹/ درصد مورد پذیرش قرار گرفت و در نتیجه فرض تایید می‌شود: سطح معناداری = ۳۳۰/

H0: شورای اسلامی شهر در حل مشکلات مردم مؤثر بوده است.

H1: شورای اسلامی شهر در حل مشکلات مردم مؤثر نبوده است.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

ب: تجزیه و تحلیل آزمون خی دو بر حسب میزان نظارت شورا بر مجموعه شهرداری

باقیماندها	فراوانی مورد انتظار	بیشترین فراوانی	
- ۱/۵	۵۵/۵	۵۴	۱۸
۱/۵	۵۵/۵	۵۷	۱۹
		۱۱۱	جمع

باقیماندها	فراوانی مورد انتظار	بیشترین فراوانی	
- ۱/۵	۵۵/۵	۵۴	۵۴
۱/۵	۵۵/۵	۵۷	۵۷
		۱۱۱	جمع

/ ۸۱	/ ۸۱	خی دو
۱	۱	درجه آزادی
/ ۷۷۶	/ ۷۷۶	سطح معناداری

بر اساس بیشترین فراوانی و با استفاده از آزمون خی دو و با سطح اطمینان ۹۹ / پردازش شد، که نتایج نشان می دهد فرضیه (میزان نظارت شورا بر مجموعه شهرداری سؤال‌های ۱۸ و ۱۹) با سطح اطمینان ۹۵ / درصد پذیرفته شد و در نتیجه فرض مورد تایید است.

سطح معناداری = ۷۷۶ /

H0: نظارت شورای شهر بر مجموعه شهرداری قابل قبول بوده است.

H1: نظارت شورای شهر بر مجموعه شهرداری قابل قبول نبوده است.

ج: تجزیه و تحلیل آزمون خی دو بر حسب جایگاه شورا در سطح ادارات

باقیمانده‌ها	فراوانی مورد انتظار	بیشترین فراوانی	
- ۲	۷۰	۶۸	۶۸
۲	۷۰	۷۲	۷۲
		۱۴۰	جمع

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

شماره سؤال	بیشترین فراوانی	فراوانی مورد انتظار	باقیمانده
۲۴	۶۸	۷۰	-۲
۲۵	۷۲	۷۰	۲
جمع	۱۴۰		

خی دو	/ ۱۱۴	/ ۱۱۴
درجه آزادی	۱	۱
سطح معناداری	/ ۷۳۵	/ ۷۳۵

بر اساس بیشترین فراوانی و با استفاده از آزمون خی دو و با سطح اطمینان ۹۹ / پردازش شد که نتایج نشان می دهد فرضیه (جایگاه شورا در سطح ادارات سوال‌های ۲۴ و ۲۵) با سطح اطمینان ۹۵ / درصد پذیرفته شد و در نتیجه فرض مورد تایید است.

سطح معناداری = ۰/ ۷۳۵

H0: جایگاه شورا در سطح ادارات قابل قبول بوده است.

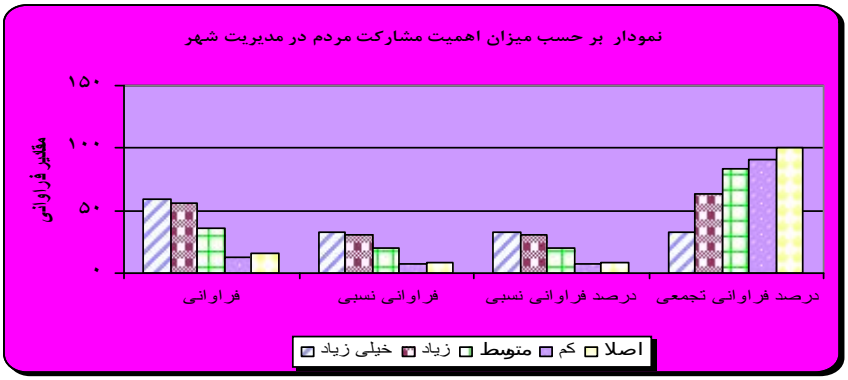
H1: جایگاه شورا در سطح ادارات قابل قبول نبوده است.

فرضیه ۲): ایجاد مدیریت شورایی باعث افزایش میزان مشارکت عمومی در مدیریت شهر شده است

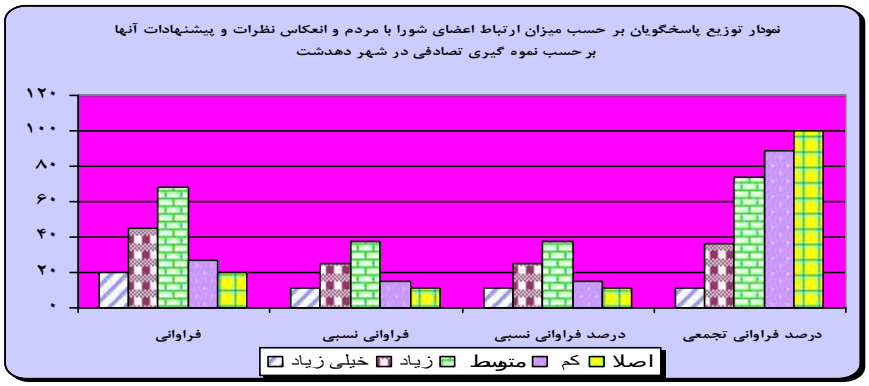
شورای اسلامی شهر دهدشت در طول سه دوره فعالیت خود، سه رویکرد متفاوت به مقوله مشارکت مردم در امور شهر داشته است. این رویکردها عمدتا تابع شرایط زمانی فعالیت شورا بوده است. در شورای دوره اول، با توجه به نوپا بودن شورا و عدم تثبیت جایگاه آن،چندان توجهی به مقوله مشارکت شهروندان در امور شهر نشده و حتی مصوباتی در این مورد نداشته است که این نگرش ناشی از همان پیش زمینه اقتدارگرایی و حکومت متمرکز در امور شهر است. در شورای دوره دوم، این نگرش تا حدی اصلاح شد و لزوم مشارکت عمومی در امور شهر تقریبا احساس شد. شورای دوره دوم در ادامه چنین نگرشی به تصویب مصوباتی در این مورد همت گماشت، ولی تا حدود زیادی این مصوبات در حد تصویب بوده و همچنان در قالب شعار باقی مانده بودند. شورای دوره سوم با تکیه بر تجربه شوراهای قبلی، لزوم مشارکت عمومی در امور شهر را بیش از پیش حس کرد. رویکرد مشارکت همگانی در شورای دوره سوم تا حدودی جامه عمل به خود پوشانید؛ به طوری که افزایش مشارکت عمومی را در شهر شاهد هستیم. (طرح تشکیل ایجاد شورایارهای محلی، سپردن برگزاری جشنواره ها و مراسم مختلف شهر به NGOها از نمونه های این موارد است.

با بررسی مصوبات شورای شهر در طول سه دوره و تصویب (مصوباتی مانند امکان فعالیت سازمان های غیر دولتی و NGO ها و سپردن امور به این نهادها) و با تکیه بر نظرسنجی انجام شده از شهروندان شهر دهدشت می توان نتیجه‌گیری کرد که ایجاد مدیریت شورایی، باعث افزایش مشارکت عمومی در مدیریت شهری شده است (اگر چه این مشارکت هنوز به حد مطلوبی نرسیده و لزوم مشارکت شهروندان در امور، پروسه‌ای دراز مدت بوده که در طول سه دوره فعالیت شورا به مرور زمان به‌وجود آمده) با تکیه به همه موارد بالا می توان گفت فرضیه شماره (۲) اثبات شده است.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

نمودارتوزیع ۴) میزان موفقیت شورا در جلب مشارکت مردم در شهر دهدشت بر اساس نمونه گیری تصادفی

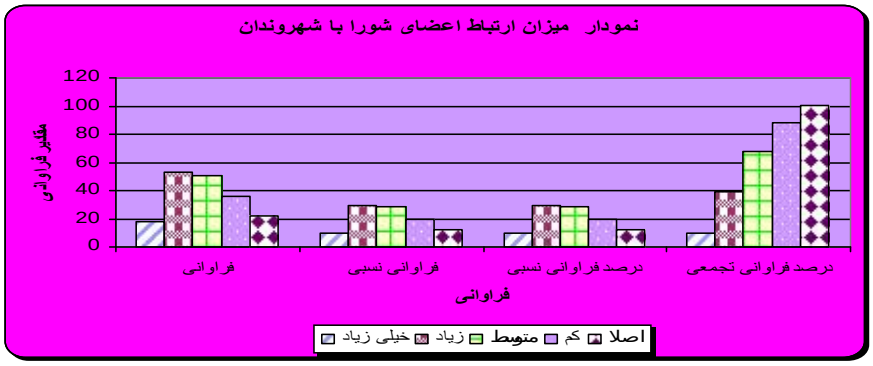
نمودار ۵) توزیع پاسخگویان بر حسب میزان ارتباط اعضای شورا با شهروندان و انعکاس نظرها و پیشنهادهای آنها بر اساس نمونه-گیری تصادفی در شهر دهدشت.

فرضیه ۳): تعارض بین سازمان های مؤثر در مدیریت شهری باعث کاهش نقش مدیریت شورایی شده است

شوراهای اسلامی شهر در آغاز با مقاومت سازمان های مؤثر در مدیریت شهری مواجه شدند؛ به طوری که در دوره اول، این نهاد فاقد قدرت اجرایی در مدیریت شهری بود؛ یعنی، سازمان های مؤثر اساسا هیچ گونه جایگاهی برای شورای شهر در معادلات حاکم پیش بینی نکرده بودند؛ به طوری که از مصوبات شورای شهر سرباز زده، خود را موظف به تمکین از این مصوبات نمی دانستند (مثلا مصوبه شورای دوره اول در خصوص ممنوعیت هر گونه حفاری در سطح شهر بدون اخذ مجوز از شورا، اما سازمان هایی مانند مخابرات و آب و فاضلاب بدون هماهنگی اقدام به حفاری می کردند). این مسائل نشان می دهد که شورای اول با چالش تثبیت جایگاه مواجه بوده و اصولا به یک نهاد تشریفاتی در سطح شهر بدل شده بود. این روند در شورای دوم تا حدودی تغییر کرد و شورای شهر به عنوان نهادی مؤثر در مدیریت شهری پذیرفته شد، که نمونه این پذیرش شدن در هماهنگی دستگاه ها (مثلا استفاده از همکاری شورای شهر توسط سازمان میراث فرهنگی در ارتباط با توریست پذیری شهر و متقابلا شرکت کارشناسان سازمان ها در جلسات شورا) با

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

شورا در برنامه هایی که با مدیریت شهر در ارتباط است، مشاهده می شود. به هر حال، روند همکاری دستگاه ها در شورای دوره دوم به مرور زمان افزایش یافته و این همکاری تا حدود زیادی نتیجه مشخص شدن جایگاه شورا بود. در شورای دوره سوم شهر دهدشت علی رغم این که از فعالیت آن، زمان زیادی نگذشته است، یک همکاری مطلوب با دیگر سازمان ها دارد و تعارضات بین سازمانی تا حدود زیادی کاهش یافته است. در حقیقت، این همکاری بین سازمانی معلول مقبولیت و پذیرش شدن شورای شهر است. نمونه ای از این همکاری را می توان در همکاری مطلوب سازمان مسکن و شهرسازی در تهیه طرح تفضیلی (علی رغم همه انتقاداتی که به طرح تفضیلی شهر دهدشت وارد است) با شورا و همچنین حضور اعضای شورا به طور هفتگی در سازمان ها و نهادهای شهر برای رسیدگی به مسائل و مشکلات مردم مشاهده کرد. چنین همکاری‌هایی نشان از تغییر نگرش سازمان ها از اقتدارگرایی گذشته به یک نگرش مشارکتی در امور شهر دارد. به نظر می رسد همه این موارد، ناشی از یک توسعه اجتماعی و سیاسی در مورد مسائل شهر و شهروندی است که چارچوب چشم اندازی روشن را برای توسعه پایدار شهری فراهم می کند. با توجه به مسائل بالا به نظر می رسد که فرضیه در مورد شورای دوره اول (آن هم به دلیل عدم تثبیت جایگاه شورا در معادلات شهری) صدق نمی کند، ولی در مورد شورای دوره دوم و سوم قابل اثبات است.

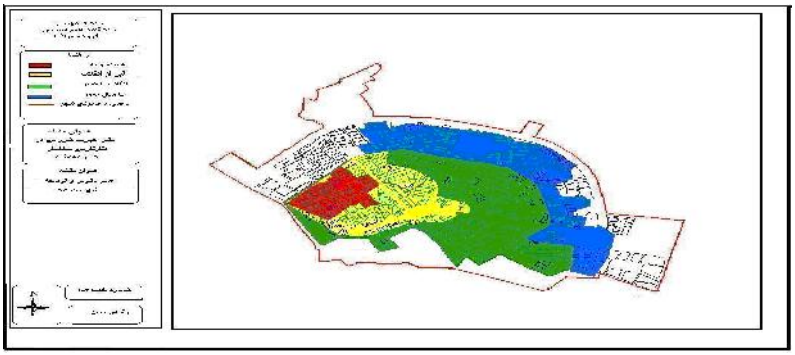
نمودار ۶) توزیع پاسخگویان بر حسب جایگاه شورا در سطح ادارات بر حسب نمونه گیری تصادفی در شهر دهدشت

نتیجه‌گیری

در مجموع، یافته‌های پژوهش بیانگر این موضوع است که شوراهای شهر در ایران و به تبع آن شهر دهدشت، با مسائل زیادی مواجه هستند که بر عملکرد آنها تاثیر دارد. بخشی از این عوامل، عوامل فرهنگی یا سرمایه اجتماعی است. این سرمایه در دو شکل درونی و برونی بر شوراها مؤثر است: در شکل درونی، وجود سرمایه اجتماعی خود را در قالب اعتماد میان اعضای شورا نشان می دهد (امری که در شورای شهر در دور اول کمتر به چشم می‌خورد). وجود این اعتماد موجب می شود تا جریان تصمیم گیری و اجماع با هزینه و زمان کمتری صورت گیرد. در شوراهایی که اعتماد درون گروهی زیادی از خود نشان می دادند (شوراهای دوره دوم و سوم)، دارای کمترین تنش ها و بالتبع افزاش کارایی آنها شده بود. سرمایه اجتماعی برون گروهی مؤثر بر عملکرد شورا در دو حوزه سازمان های دولتی و جامعه قابل تبیین است. این سرمایه، به میزان اعتمادی اشاره دارد که میان شورا با سازمان‌ها و جامعه وجود دارد. میزان بالای این اعتماد

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

موجب می شود تا اعضای شورا در تعامل با سازمان‌های دولتی مؤثر بر مدیریت شهری دهدشت، به جریان گفت وگو خوش بین باشند و سعی کنند تا تقاضای خود را از از طریق پی گیری های محلی برطرف نمایند (البته، این مورد باز هم در دوره اول به دلایلی مثل عدم تثبیت جایگاه شورا و مقاومت سازمان‌های مؤثر در مدیریت شهری چندان صدق نمی-کند، ولی در دوره های بعد بهبود پیدا می‌کند؛ به طوری که در دوره سوم شوراهای اسلامی شهر دهدشت به یک همکاری قابل قبولی می رسد)، اما میزان کم اعتماد میان اعضای شورا و مدیران محلی باعث می‌شود تا به جای راهبرد چانه زنی و گفت و گو از راهبرد پی‌گیری امور از طریق مدیران و مسؤولان ستادی عمل نمایند. در صورت اتخاذ این راهبرد، مدیران محلی و اعضای شورا در فضایی از بی اعتمادی و سوء ظن به سر می‌برند، مسأله‌ای که ادامه آن موجبات کاهش انگیزه‌ها در اعضای شورا را فراهم می‌کند. این مورد (در شورای دوره اول شهر دهدشت) به تبع شوراهای سایر شهرهای کشور که نمونه آن انحلال شورای دوره اول شهر تهران بود، به چشم می خورد. سرمایه اجتماعی میان اعضای شورا و جامعه، از سوی دیگر موجب می شود تا احساس تعلق اعضای شورای شهر به اهداف خود افزایش یابد و در پی گیری تقاضای محلی تلاش بیشتری نمایند. همچنین، این سرمایه بر نیاز اعضای شورا به همکاری با مردم و کوشش برای جلب مشارکت آنها در برنامه‌های شورا مؤثر است(در شوراهای دوره دوم و سوم بیشتر به این موضوع اهمیت نشان داده شد). در مجموع، علی رغم بحران های اولیه ناشی از شکل‌گیری شورا به عنوان نهاد تاثیرگذار در مدیریت شهری، شورای شهر دهدشت از عملکرد قابل قبولی برخوردار بوده است. تاثیر شورا بر دگرگونی ساختار شهر، با نقاط ضعفی همراه بود (مسائلی مانند نوپا بودن شورای شهر، عدم اشراف به قوت ها و ضعف‌های شهر و عدم استفاده از نظر صاحبنظران و کارشناسان، عدم همکاری سایر سازمان‌های مؤثر در مدیریت شهر) ولی به مرور زمان و با تثبیت جایگاه، شاهد تاثیری مثبت در ساختار شهر دهدشت هستیم.

نقشه ۱) سیر تکوین و توسعه شهر دهدشت

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

منابع

۱- ایمانی جارجرمی، حسین و همکاران.(۱۳۸۲). *مدیریت شهری پایدار؛ بررسی تجارب مشارکتی شهرداری ها و شورا های اسلامی شهرهای ایران*، جلد اول، تهران: انتشارات سازمان شهرداری های کشور.

۲- بشارتی فر، صادق.(۱۳۸۳). *ارائه الگوی مدیریت بهینه شهرداری یاسوج*، استاد راهنما: زیاری، کرامت اله، دانشگاه یزد، پایان نامه کارشناسی ارشد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری.

۳- پاپلی یزدی، محمد حسین.(۱۳۸۲). *تهران، نظریات شهر و پیرامون*، جلد اول، تهران: انتشارات سمت.

۴– تشکر، زهرا.(۱۳۸۷).« وظایف شهرداری ها در ایران»، *ماهنامه پژوهشی،اطلاع رسانی، برنامه ریزی و مدیریت شهری شهرداری ها*، سال اول، ش ۲، تهران.

۵– جلالی، سعادت.(۱۳۵۱). *حکومت های محلی کشورهای مترقی و ایران*، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.

۶– جمعه پور، محمود.(۱۳۸۲). «عوامل اصلی در توسعه پایدار مردم، منابع، فضا ها و نقش مشارکت مردمی در آن»، *فصلنامه علوم اجتماعی*، ش ۲۲.

۷- جی، کی، هیراسکا.(۱۳۷۶). *درآمدی بر مبانی برنامه ریزی شهری*، ترجمه دکتر محمد سلیمانی و احمد رضا یکانی فرد، جلد اول، تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.

۸– حریری اکبری، محمد.(۱۳۷۶). «مدیریت توسعه ونهادهای مدنی»، *مجموعه مقالات همایش مدیریت توسعه پایدار در نواحی شهری*، دانشگاه تبریز و شهرداری تبریز، آذر.

۹- حبیبی الله بخش. (۱۳۸۱). *بررسی عملکرد نخستین شورای اسلامی شهر تهران*، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران.

۱۰– دانشمندی، علی.(۱۳۷۷). نقش نهادهای مدنی در توسعه اجتماعی، *مجموعه مقالات اولین همایش تدوین برنامه سوم*، جلد سوم، تهران: انتشارات سازمان برنامه ریزی و بودجه.

۱۱– راپاپورت، آموس.(۱۳۷۷).« رفتار انسانی در جامعه مدنی شهری»، *همگامان روابط عمومی شهرداری تهران*، ش ۸، تهران.

۱۲– سازمان شهرداریها.(۱۳۸۷). «نقش شوراهای اسلامی در گسترش مشارکت شهری»، تهران: انتشارات سازمان شهرداریها، وزارت کشور، ش۶.

۱۳– سفیری، سعید.(۱۳۸۱). شورا و مشارکت، *ماهنامه شهرداری ها*، سال چهارم، ش ۳۰، تهران.

۱۴– سعید نیا، احمد.(۱۳۸۲). *مدیریت شهری*، جلد یازدهم، تهران: انتشارات سازمان شهرداری ها.

۱۵– شهرداری تهران.(۱۳۷۲). *از انجمن بلدی تا شورای شهر*، بولتن شماره ۱۹.

۱۶- ــــــــــــ(۱۳۸۲). «استراتژیک برنامه ریزی و مدیریت شهری»، *فصلنامه مدیریت شهری*، ش ۱۴، تهران.

۱۷- مسلم سلیمانی.(۱۳۸۲). *مدیریت شهری در ایران با تاکید بر شورای شهر*، زیاری، کرامت اله، پایان نامه کارشناسی دانشگاه یزد، گروه جغرافیا.

۱۸– طاهری، ابولقاسم.(۱۳۷۷). *اداره امور شهرداری ها*، تهران: نشر قومس.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

۱۹- صرافی، مظفر.(۱۳۸۲). *فصلنامه مدیریت شهری*، ش۱۳، تهران.

۲۰- ـــــــــــ(۱۳۸۰) *فصلنامه مدیریت شهری*، ش ۶، تهران.

۲۱ -کاظمیان شیروان، غلامرضا.(۱۳۷۳). *بررسی مدیریت شهری در ایران؛ نمونه ای موردی مشهد*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی تهران.

۲۲- فرید، یدالله (۱۳۸۷). *شهرشناسی*، تبریز: انتشارات دانشگاه تبریز.

۲۳- موسوی، میرنجف، حکمت نیا، حسن (۱۳۸۵)، «تحلیل تاریخی از مشارکت شهروندان در اداره امور شهرهای ایران »، *فصلنامه تحقیقات جغرافیایی*، ۸۰

۲۴- . (۱۳۸۰). « مدیریت شهری و مشارکت شهروندان» *مجله آبادی*، ش ۲۸، ۳۰ و ۳۱،تهران.

۲۵- مردوخی روحانی، نوید.(۱۳۷۹). *بررسی مجموعه شورای شهر تهران*، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران.

۲۶- مزینی، منوچهر.(۱۳۷۸). *بررسی ساختار مدیریت شهری در ایران*، تهران: مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهری وزارت کشور، چاپ دوم.

۲۷- *مجموعه مقالات و سخنرانی های همایش شوراهی اسلامی (رویکردها، کارکردها، راهکارها*. (۱۳۸۲). تهران:انتشارات پژواک جامعه.

۲۸- نظرزاده، بابک.(۱۳۸۲).« مدیریت شهری»، *فصلنامه مدیریت شهری*، ش ۱۳.

۲۹- هریسی نژاد، کمال. (۱۳۷۹).*تجربه شوراها در حقوق ایران از انقلاب مشروطیت تا انقلاب اسلامی*، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران.

۳۰- علوی تبار، علیرضا.(۱۳۸۲). *بررسی الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها*، جلد اول، تهران: انتشارات سازمان شهرداری ها ی کشور.

31- Chakra arty, B. Kurban. Management and Optimizing Urban Development Model Habitat(2005)INTL-VOL-22,NO4,pp503.

32- Sustainable Urban Management. Opportunities. And Risks of information, Technoligy2000. Ulrike Ware Land. Andirons Hilly, .

33- AE Telling ROMs, Duxbury, Planning Law and Procedure London. Dublin, Edinburgh, Butter Worths,1999.

34-W.W.W. Aftab.ir

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-10]